

Nr 344.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas, m. m.; given Stockholms slott den 11 oktober 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 oktober 1946.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg.

Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende

förenas med domsaga. Beträffande stad, där domstols- och magistratsgöromålen ej bereda sysselsättning åt, förutom borgmästaren, minst två lagfarna ledamöter i rådhusrätten, må Konungen, jämlikt 2 § nämnda lag, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela förordnande som nyss nämnts. Har sådant förordnande meddelats, skall staden åliggande skyldighet beträffande avlöning till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, och pension till honom och hans familj övertagas av statsverket. Uppstår för staden utgift genom förpliktelse att bidra till hållande av tingshus eller genom inrättande av nya tjänster eller eljest för stadens förvaltning, eller nödgas staden avstå från inkomst eller rättighet, skall, såvitt ej utgiften eller förlusten motsvaras av besparing eller annan ekonomisk förmån som beredes staden genom rådhusrättens upphörande, sådan utgift och förlust ersättas av statsverket.

Med föranledande av anförda bestämmelser i 1932 års lag — vilken såvitt avser 2 § erhållit sin nuvarande lydelse genom lagändring den 4 maj 1945 (nr 164) — hava utredningar sedan någon tid pågått i fråga om åtskilliga städers förenande i judiciellt avseende med domsaga. Sedan utredningarna numera slutförts beträffande städerna Skanör med Falsterbo samt Söderköping, anhåller jag att få underställa dessa frågor Kungl. Maj:ts prövning, i vad genom indelningsändringarna skyldighet kan uppkomma för statsverket att övertaga avlöningsförpliktelser gentemot innehavare av befattningar, vilka vid rådhusrätternas upphörande komma att indragas. Härjämte föreligger beträffande städerna Hjo och Torshälla en liknande fråga.

1:o.

Skanör med Falsterbo hade den 1 januari 1946 ett invånarantal av 999 personer. Staden omgives av Oxie och Skytts domsaga, som vid nyssnämnda tidpunkt hade en folkmängd av 28 828 personer. Domsagan består av ett tingslag och har tingsställe i eget i Malmö beläget tingshus, vari jämväl domsagans kansli är inrymt. I domsagan hållas årligen fyrtio allmänna tings-sammanträden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Enligt gällande arbetsordning skall rådhusrätten och magistraten i Skanör med Falsterbo bestå av, förutom borgmästaren, två rådmän, vilka icke behöva vara lagfarna. Borgmästare i staden är för närvarande Erik Torslow, som är född år 1882 och erhållit fullmakt å tjänsten år 1908. Rådmanbefattningarna innehavas av Anders Eriksson, född år 1873, och Fritz Martin Samuel Tegnér, född år 1884, vilka erhållit sina fullmakter år 1916 respektive år 1929. Någon utfästelse från stadens sida om pensionering föreligger icke beträffande någon av nämnda befattningshavare och skyldighet att avgå från tjänsten vid viss ålder har icke i något fall stadgats. Ej heller har i borgmästaren Torslows fullmakt inryckts föreskrift om skyldighet att övergå till annan tjänst hos staden. Med hänsyn till hans ålder synes sådan övergång för övrigt icke kunna komma i fråga, ehuru han innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Borgmästartjänsten är enligt gällande lönestat förenad med en årlig lön av 2 000 kronor, vartill komma 1 000 kronor i tjänstgöringspenningar, 669 kronor 13 öre i expensmedel och 330 kronor 87 öre i ersättning för indragen tionde, eller sammanlagt 4 000 kronor. Från och med år 1942 har för ett år i sänder dyrtidstillägg å 920 kronor beviljats borgmästaren Torslow. Borgmästaren åtnjuter vidare sportler, vilka, efter avdrag av omkostnader, i medeltal uppgått under åren 1940—1944 till 4 963 kronor och under åren 1941—1945 till 5 084 kronor. Envar av rådmännen åtnjuter en årlig avlöning av 300 kronor, därå dyrtidstillägg icke utgår. Genom beslut den 27 januari 1944 hava stadsfullmäktige därjämte beviljat magistratens ledamöter personlig ersättning för förlorade arvsuftes- och bouppteckningsprovisioner, nämligen borgmästaren Torslow med 1 800 kronor samt envar av rådmännen Eriksson och Tegnér med 600 kronor, vilka ersättningar skulle utgå så länge staden hade egen jurisdiktion eller intill dess vederbörande erhållit avsked från sin befattning eller dessförinnan avlidit. Detta beslut har fastställts av Kungl. Maj:t den 19 maj 1944. Däremot föranledde en av stadsfullmäktige samtidigt gjord framställning om ersättning av statsmedel med 3 000 kronor om året, så länge staden till magistratens ledamöter utbetalade nu nämnda ersättning, icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 har genom länsstyrelsens i Malmöhus län försorg utredning ägt rum rörande förenande av staden Skanör med Falsterbo i judiciellt avseende med förutnämnda domsaga. Utredningen, som verkställdes jämlikt 3 § ovan omförmälda lag den 17 juni 1932, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag utförts av tingssekreteraren Johan Björling.

I sitt den 11 december 1945 dagtecknade utlåtande i ärendet har utredningsmannen — med utgångspunkt från att staden komme att ingå i gemensamt tingslag med Oxie och Skytts domsaga och att statsverket vid rådhusrättens upphörande hade att övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöning till de befattningshavare, vilkas tjänster för dylik händelse komme att indragas — framlagt en tablå beträffande de ekonomiska verkningarna för staden av indelningsändringen. I denna hava upptagits såväl årligen besparade utgifter som nya årliga utgifter i anledning av förändringen. De förra har utredningsmannen beräknat till sammanlagt 14 629 kronor samt de senare till sammanlagt 11 955 kronor, därav bland annat kommunalborgmästarens lön jämte dyrtidstillägg och ålderstillägg till omkring 8 500 kronor samt andel i de årliga kostnaderna för hållande av tingshus till cirka 1 250 kronor. Enligt tablåen skulle staden sålunda genom att förenas med domsagan vinna en årlig besparing av 2 674 kronor.

I fråga om statsverkets ersättningsskyldighet gentemot staden för borgmästaren Torslows avlöning har utredningsmannen förklarat sig tillstyrka ett av Torslow framställt yrkande om ersättning för mistad avlöning och sportler efter medeltalet av nettoinkomsterna av tjänsten för de fem sista åren, eller 9 005 kronor, intill dess han fyllde 70 år, och för tiden därefter

med 6 000 kronor årligen efter 1939 års penningvärde, d. v. s. 6 000 kronor jämte dyrtidstillägg med år 1939 som utgångspunkt. Härutinnan har utredningsmannen anfört i huvudsak följande:

Vid beräkningen av medeltalet av Torslows inkomster åren 1940—1944 kunde tveksamhet råda i vissa avseenden. Frågan gällde först huruvida det dyrtidstillägg Torslow uppburit åren 1942—1944 skulle medtagas i beräkningarna. Då emellertid dyrtidstillägg beviljats Torslow för ett år i sänder, hade staden icke någon skyldighet att utbetala sådant i fortsättningen och följaktligen icke heller statsverket, därest rådhusrätten upphörde. Skälighetssynpunkter syntes knappast heller tala för att dyrtidstillägget skulle medtagas vid beräkningen av medelinkomsten under ifrågavarande år. Vidare kunde beträffande medelinkomstens beräkning ifrågasättas huruvida det skulle anses åvila statsverket att utbetala ersättning till Torslow för mistad arvskiftes- och bouppteckningsprovision. Kungl. Maj:t hade visserligen genom beslut den 19 maj 1944 förklarat stadsfullmäktiges framställning om gottgörelse av statsmedel för ifrågavarande ersättning till magistratsledamöterna icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Frågan komme emellertid i ett annat läge, då det gällde att statsverket skulle övertaga stadens skyldigheter gentemot magistratsledamöterna. Om staden vore skyldig utbetala ersättningen, följde därav att sådan skyldighet även komme att åvila statsverket. Trots att ersättningen icke skulle utgå till magistratsledamöterna längre än staden hade egen jurisdiktion, syntes övervägande skäl tala för att statsverket efter landsrättsförläggningsens ikraftträdande till Torslow utbetalade även nämnda ersättning. En av grundprinciperna för lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende vore nämligen, att befattningshavarna icke komme i sämre ekonomiskt läge genom att jurisdiktionen nedlades och statsverket övertog betalningsansvaret för befattningshavarnas löneförmåner. Slutligen kunde vid beräkningen av medelinkomsten för åren 1940—1944 också vara tveksamt huruvida för år 1944 borde medtagas av Torslow uppburen såväl arvskiftes- och bouppteckningsprovision (1 593 kronor) som ersättning för sådan provision. Även om den provision, som Torslow uppburit under år 1944, avsåge under år 1943 avlidna personer, hade staden icke varit skyldig att för år 1944 gottgöra Torslow mer än skillnaden mellan den genomsnittliga provisionen och den nämnda år uppburna provisionen. Den genomsnittliga provisionen borde beräknas till det fastställda ersättningsbeloppet 1 800 kronor, varför endast detta belopp medtagits vid beräkningen av 1944 års inkomster. — Med nu angivna beräkningsgrunder bleve medeltalet av Torslows inkomster för åren 1940—1944 9 005 kronor.

Till envar av rådmännen Eriksson och Tegnér borde enligt utredningsmannen av statsmedel utgå ersättning med *dels* 300 kronor för förlorad avlöning *dels ock* — av samma skäl som anförts beträffande motsvarande förmån till borgmästaren — med 600 kronor för förlorad arvskiftes- och bouppteckningsprovision.

Sammanfattningsvis har utredningsmannen anfört bland annat, att försättningar icke funnes för att inom överskådlig framtid organisera rådhusrätten med tre lagfarna ledamöter samt att på grund härav och med hänsyn till den ståndpunkt statsmakterna intagit till de smärre rådhusrätternas upphörande någon tvekan icke torde råda om att rådhusrätten i staden borde upphöra. Stadens förening med domsagan borde genomföras se-

nast från och med den 1 januari 1948 d. v. s. samtidigt med nya rättegångsbalkens beräknade ikraftträdande. Vissa skäl talade dock för att föreningen genomfördes samtidigt med omläggningen av uppborðsförfarandet eller från och med den 1 januari 1947.

Över utredningen i dess helhet hava yttranden avgivits av Oxie och Skytts domsagas häradsrätt, stadsfullmäktige och magistraten i Skanör med Falsterbo, länsstyrelsen i Malmöhus län samt hovrätten över Skåne och Blekinge.

Häradsrätten har tillstyrkt föreningen och förklarat sig i huvudsak instämma i utredningsmannens uttalanden.

Stadsfullmäktige hava vid sammanträde den 17 januari 1946 förklarat sig intet hava att erinra mot stadens förenande med domsagan under förutsättning, bland annat, att statsverket övertog staden åliggande skyldigheter beträffande avlöning till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande komme att indragas, och pension till honom och hans familj.

Magistraten har förklarat, att dess ledamöter vore villiga frånträda sina befattningar när så påfordrades, på villkor att årlig ersättning av statsmedel utginge *dels* till borgmästaren Torslow med 9 000 kronor till och med den dag, han uppnådde 70 års ålder, och därefter med 6 000 kronor efter 1939 års penningvärde, d. v. s. 6 000 kronor jämte dyrtidstillägg med år 1939 som utgångspunkt, *dels ock* till envar av rådmännen Eriksson och Tegnér med 900 kronor.

Länsstyrelsen har tillstyrkt att föreningen komme till stånd. Önskligt vore att densamma genomfördes samtidigt med uppborðsförfarandets omläggning eller vid årsskiftet 1946—1947. Vore detta icke möjligt, borde omregleringen i varje fall ske från och med den 1 januari 1948, då den nya rättegångsbalken vore avsedd att träda i kraft.

Hovrätten har i utlåtande den 28 februari 1946 tillstyrkt att staden förenades med domsagan, enär av den verkställda utredningen otvetydigt framginge, att förutsättningar icke förelåge för rådhusrättens och magistratens bibehållande. I likhet med länsstyrelsen funne hovrätten önskligt, att indelningsändringen genomfördes samtidigt med uppborðsförfarandets omläggning eller sålunda vid årsskiftet 1946—1947. Ytterligare ett skäl härför vore att, enligt vad i hovrätten upplysts, borgmästaren Torslow förklarat sig villig att, om indelningsändringen genomfördes den 1 januari 1947, utan kostnad för statsverket under första kvartalet 1947 i viss utsträckning biträda vid uppläggande av nya fastighetsböcker för staden, som snarast borde komma till stånd.

Statskontoret har den 19 mars 1946 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, såvitt angår däri framställda anspråk på ersättning av statsmedel i händelse staden förenades med domsagan. Statskontoret har därvid utgått från att statsverket, under angivna förutsättning, vore skyldigt övertaga stadens avlöningsförpliktelser beträffande borgmästaren och rådmännen. Beträffande ersättningsbeloppens storlek har statskontoret, i motsats till ut-

redningsmannen, icke ansett skyldighet åvila statsverket att utgiva ersättning till borgmästaren och rådmännen för mistade arvskiftes- och bouppteckningsprovisioner, enär sådan ersättning enligt stadsfullmäktiges av Kungl. Maj:t prövade och fastställda beslut skulle utgå endast så länge staden hade egen jurisdiktion. Då borgmästaren Torslows nettoavlöningsförmåner under de senaste fem åren — bortsett från dyrtidstillägg under åren 1942—1944, var till hänsyn i sammanhanget icke tagits — uppgått till 9 005 kronor per år, skulle den årliga ersättningen till honom utgå med (9 000 — 1 800) 7 200 kronor utan rätt för honom att därå åtnjuta dyrtidsförmåner. Då statskontoret icke heller kunde biträda utredningsmannens förslag att ersättningen till Torslow efter det denne fyllt 70 år skulle fastställas till 6 000 kronor jämte dyrtidstillägg med 1939 års levnadskostnadsnivå som utgångspunkt, föresloge statskontoret i stället, att nämnda ersättningsbelopp 7 200 kronor måtte bestämmas att utgå under Torslows återstående livstid. Till envar av rådmännen Eriksson och Tegnér borde årlig ersättning utgå med 300 kronor. Samtliga ersättningsbelopp borde anvisas att utgå från allmänna in- dragningsstaten.

*Departementis-
chefen.*

Såsom i det föregående framhållits hava stadsfullmäktige i Skanör med Falsterbo endast under viss förutsättning givit sitt samtycke till att staden i judiciellt avseende förenas med Oxie och Skytts domsaga. Under sådana omständigheter läser Kungl. Maj:t icke, jämlikt 1 § förenämnda lag den 17 juni 1932, äga meddela förordnande härom. Då utredningen i ärendet emellertid otvetydigt giver vid handen, att domstols- och magistratsgöromålen i staden icke bereda sysselsättning åt en rådhusrätt med minst tre lagfarna ledamöter, bör, med hänsyn till den organisation av rådhusrätterna som förutsättes i nya rättegångsbalken, stadens egen jurisdiktion upphöra. Det är också min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att, med stöd av 2 § nyssnämnda lag, utfärda förordnande om rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med nämnda domsaga. Förordnandet synes lämpligen böra träda i kraft redan den 1 januari 1947. Innan föreskrifter härom kunna meddelas, måste emellertid, på grund av 2 § andra stycket i 1932 års lag, riksdagens samtycke utverkas till att statsverket övertager stadens avlöningsförpliktelser beträffande borgmästaren Torslow samt rådmännen Eriksson och Tegnér, vilkas tjänster vid rådhusrättens upphörande komma att indragas.

Vad beträffar ersättningsbeloppens storlek anser jag i motsats till statskontoret, att borgmästaren och rådmännen, på sätt utredningsmannen föreslagit, böra erhålla gottgörelse av statsmedel även med belopp motsvarande den personliga ersättning, som stadsfullmäktige enligt vad förut anförts tillerkänt dem för mistad boupptecknings- och arvskiftesprovision. Denna ersättning är nämligen enligt min mening närmast att betrakta såsom en fast avlöningsförmån, som trätt i stället för vissa genom statsmakternas åtgöranden indragna, befattningshavarna i lönestaten tillförsäkrade sportler. Såsom ett ytterligare skäl härtill kan i fråga om borgmästaren Torslow åberopas, att dennes netto-

inkomster, med bortseende från nyssnämnda ersättning och dyrtidstillägget, under åren 1941—1945 i medeltal uppgått till över 9 000 kronor. Däremot anser jag det av statskontoret föreslagna ersättningsbeloppet till borgmästaren skäligt för tiden efter det han uppnått 70 års ålder.

Någon ersättningsskyldighet i övrigt för statsverket gentemot staden på grund av landsrättsförläggningen kan enligt den i ärendet förebragta ekonomiska utredningen icke uppstå.

Under återopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till borgmästaren i Skanör med Falsterbo Erik Torslow samt rådmännen i samma stad Anders Eriksson och Fritz Martin Samuel Tegnér må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Oxie och Skytts domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten utbetalas årlig ersättning *dels* till Torslow med 9 000 kronor, intill den tidpunkt då han uppnår 70 års ålder, och med 7 200 kronor under hans därefter återstående livstid, *dels ock* till envar av Eriksson och Tegnér med 900 kronor under deras återstående livstid, med iakttagande av att å förmånerna dyrtids- eller annat tillägg icke skall utgå.

2:o

Söderköping hade den 1 januari 1946 2 859 invånare. Staden omgives av Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga, som vid nyssnämnda tidpunkt hade en folkmängd av 20 347 personer. Domsagan består av ett tingslag och har tingsställe i eget inom staden beläget tingshus, vari jämväl domsagens kansli är inrymt. I domsagan hållas årligen tjugtu allmänna tingsammansträden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Enligt gällande arbetsordning skall rådhusrätten i Söderköping bestå av, förutom borgmästaren, två ordinarie rådmän och en extra rådman. Rådmännen behöva icke vara lagfarna. Borgmästartjänsten innehaves av Anders Emanuel Öster, som är född år 1888 och erhållit fullmakt å tjänsten den 4 maj 1923. De ordinarie rådmansbefattningarna innehavas av Karl Johan Emil Janson, född år 1883 och Sven Gerold Andersson, född år 1887. Extra rådman är Ernst Bernhard Bokblad, som är född år 1873. Fullmakt har icke utfärdats för någon av rådmännen, vilka äro valda av stadsfullmäktige, Janson den 12 september 1933 samt Andersson och Bokblad den 26 juni 1934.

I detta samband må erinras om kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 362) om tillsättande av befattning såsom icke lagfaren rådman i vissa städer, vilken kungörelse numera upphävts och ersatts av kungörelsen den 18 maj 1945 (nr 197) med särskilda bestämmelser om tillsättande av befattning vid rådhusrätt eller magistrat i vissa fall. Enligt bestämmelserna i 1934 års kungörelse, vilken trädde i kraft den 1 juli 1934, skulle, där

ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämt, ledigbliven befattning såsom icke lagfaren rådman i stad, varå 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende ägde tillämpning, återbesättas allenast på förordnande, dock att sådant förordnande finge återkallas endast i sammanhang med rådhusrättens upphörande eller omorganisation. Bestämmelser av samma innehåll hava upptagits i kungörelsen av år 1945.

Envar av rådmännen har vid valet ålagts skyldighet att underkasta sig dels bestämmelserna i den av Kungl. Maj:t fastställda, ännu gällande arbetsordningen och lönestaten för rådhusrätten och magistraten, dels ock »vad Kungl. Maj:t framdeles kan komma att förordna i samband med omorganisation» av rådhusrätten och magistraten i Söderköping.

Borgmästaren är skyldig avgå med pension vid 70 års ålder. Skyldighet att avgå vid viss ålder har däremot icke stadgats för någon av rådmännen. Ej heller föreligger skyldighet för vare sig borgmästaren eller rådmännen att övergå till annan tjänst hos staden. Framhållas bör dock, att borgmästaren Öster, som avlagt juris kandidatexamen, innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Borgmästartjänsten är enligt gällande lönestat förenad med en årlig lön, beräknad efter 16:e lönegraden, avdelning B, samt den ortsgrupp staden tillhör i avlöningsreglementet den 22 juli 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. Å lönen utgår dyrtidstillägg enligt samma grunder som gälla för befattningshavare i statens tjänst. I överensstämmelse härmed har i stadens inkomst- och utgiftsstat för år 1946 upptagits 9 060 kronor till lön åt borgmästaren jämte 3 662 kronor 40 öre till dyrtids- och kristillägg härå. Borgmästaren åtnjuter även stämpelprovision, som under den tid Öster innehaft befattningen i medeltal uppgått till 470 kronor om året. Borgmästaren är av staden pensionsförsäkrad i Sveriges kommunalanställdas pensionskassa. Stadens årliga andel i pensionsavgiften uppgår till 1 824 kronor 44 öre, borgmästarens andel till 540 kronor. Envar av de ordinarie rådmännen åtnjuter en årlig lön av 450 kronor. Extra rådmannen uppbär en årlig ersättning av 150 kronor. Rådmännen äro icke berättigade till pension.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 har genom länsstyrelsens i Östergötlands län försorg utredning ägt rum rörande Söderköpings förenande i judiciellt avseende med förenämnda domsaga. Utredningen, som verkställdes jämlikt 3 § förenämnda lag den 17 juni 1932 och särskilt behandlat de i nämnda paragraf angivna frågor, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag utförts av numera assessorn i Göta hovrätt Gunnar Lindskog.

I sitt den 8 januari 1946 dagtecknade utlåtande i ärendet har utredningsmannen anført, att staden och rättsskipningsuppgifterna i densamma icke vore av den omfattning att förutsättningar funnes att omedelbart eller inom överskådlig framtid organisera rådhusrätten med tre lagfarna ledamöter. Med utgångspunkt från att staden med anledning härav komme att

ingå i gemensamt tingslag med Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga samt att statsverket vid rådhusrättens upphörande hade att övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till de befattningshavare, vilkas tjänster för dylik händelse komme att indragas, har utredningsmannen framlagt en tablå beträffande de ekonomiska verkningarna för staden av indelningsändringen. I denna hava upptagits, å ena sidan, genom förändringen besparade utgifter och tillkommande nya inkomster samt å andra sidan, nya utgifter. De förra har utredningsmannen beräknat till sammanlagt 12 434 kronor 44 öre, de senare till sammanlagt 7 275 kronor, därav bland annat kommunalborgmästarens lön 1 500 kronor och bidrag till tingshållningen 3 000 kronor. Genom stadens förenande med domsagan skulle sålunda för staden uppstå en årlig besparing av cirka 5 160 kronor.

Beträffande statsverkets skyldighet att övertaga stadens förpliktelser i fråga om befattningshavare, vilkas tjänster i anledning av indelningsändringen komma att indragas, ansåge utredningsmannen sådan skyldighet föreligga i avseende å borgmästaren Öster och rådmannen Janson. Huruvida enahanda skyldighet förelåge beträffande rådmännen Andersson och Bokblad vore tveksamt med hänsyn till att ovannämnda kungörelse den 22 juni 1934 trätt i tillämpning, då stadsfullmäktiges beslut den 26 juni 1934, varigenom Andersson och Bokblad valts till sina befattningar, vann laga kraft. Utredningsmannen hade dock räknat med att även Andersson och Bokblad skulle efter stadens förenande med domsagan få behålla de dem tillförsäkrade inkomsterna av sina rådmanstjänster, i vilket fall statsverket hade att övertaga stadens förpliktelser i fråga om lön till jämväl dessa befattningshavare.

Över utredningen i dess helhet hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Söderköping, häradsrätten i Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga, länsstyrelsen i Östergötlands län samt Göta hovrätt.

Stadsfullmäktige hava vid sammanträde den 18 januari 1946 tagit ställning till utredningen. Därvid hava fullmäktige samtyckt till föreningen under förutsättning, bland annat, att staden erhöle gottgörelse av statsverket för sina merutgifter i anledning av densamma.

Häradsrätten har förklarat sig lämna utredningen och utredningsmannens förslag utan erinran.

Länsstyrelsen har tillstyrkt att föreningen kommer till stånd på de villkor utredningsmannen angivit.

Hovrätten har avgivit utlåtande i ärendet den 13 juni 1946. Däri har hovrätten, som funnit uppenbart att domstols- och magistratsgöromålen i Söderköping icke kunna bereda sysselsättning åt en rådhusrätt med tre lagfarna ledamöter, tillstyrkt att stadens förening med domsagan kommer till stånd.

I fråga om statsverkets övertagande av stadens förpliktelser beträffande befattningshavare, vilkas tjänster vid rådhusrättens upphörande komma att indragas, har hovrätten med tillstyrkande av utredningsmannens förslag hemställt, att ersättning av statsmedel måtte utverkas för såväl borgmästaren

som samtliga rådmän tillförsäkrade förmåner. Vidkommande rådmannen Andersson och extra rådmannen Bokblad har hovrätten i sådant hänseende anfört följande:

Valet av de två sistnämnda, vilket ägt rum den 26 juni 1934, var visserligen icke lagakraftvunnet vid den tidpunkt — den 1 juli 1934 — då kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 362) trädde i kraft. Om emellertid valet i enlighet med föreskriften i Kungl. Maj:ts resolution den 16 oktober 1723 § 1 anmälts för länsstyrelsen i Östergötlands län, hade länsstyrelsen enligt hovrättens uppfattning bort utan hinder av nämnda kungörelse, vilken enligt dess lydelse har avseende å befattning, som »blir ledig», och således icke torde vara tillämplig å befattningar, som vid kungörelsens ikraftträdande redan blivit tillsatta, utfärda fullmakt å tjänsterna. Om rådhusrätten nu upphör, hava således Andersson och Bokblad anspråk på att fortfarande komma i åtnjutande av löneförmånerna som rådman resp. extra rådman.

Då enligt utredningsmannens beräkningar, mot vilka staden icke framfört någon erinran, föreningen skulle vara för staden ekonomiskt fördelaktig, kunde, anför hovrätten vidare, någon ersättningsskyldighet jämlikt 2 § sista stycket i 1932 års lag icke ifrågakomma för statsverket.

Statskontoret har den 28 juni 1946 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, såvitt angår förpliktelser som må uppkomma för statsverket i händelse stadens egen jurisdiktion förklaras skola upphöra. I utlåtandet har statskontoret uttalat, att under angivna förutsättning för statsverket torde uppkomma förpliktelse att till borgmästaren Öster för tiden intill dess han uppnådde 70 års ålder, den 19 oktober 1958, utbetala ersättning dels för honom tillförsäkrad lön med ett årligt belopp av 9 060 kronor — varav dock 540 kronor borde innehållas såsom bidrag till pensionering — ävensom å lönen belöpande dyrtids- och kristillägg, för närvarande utgående med 3 662 kronor 40 öre, dels ock för förlorad stämpelprovision med ett årligt belopp av 470 kronor. Vidare torde staten för vidmakthållande av Östers pensionsförsäkring ha att årligen intill nyssnämnda tidpunkt till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa erlägga 2 364 kronor 44 öre, varav 1 824 kronor 44 öre utgjorde staden nu såsom huvudman åvilande avgift och 540 kronor å Östers löneersättning innehållen avgift. Beträffande rådmännen anser statskontoret däremot att ersättningsskyldighet icke kan uppstå för statsverket i händelse av stadens förening med domsagan. Härom anför ämbetsverket följande:

Stadsfullmäktige hava tillsatt befattningarna genom val, den 12 september 1933 av Janson samt den 26 juni 1934 av Andersson och Bokblad. Den omständigheten att valet av de två sistnämnda icke vunnit laga kraft vid den tidpunkt — den 1 juli 1934 — då kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 362) trädde i tillämpning, bör enligt statskontorets mening i och för sig icke inverka på bedömandet i förevarande sammanhang av dessa rådmäns rätt till ersättning för dem nu tillkommande lön. Vid valen har emellertid stadgats villkor för Janson, Andersson och Bokblad att underkasta sig vad Kungl. Maj:t framdeles kunde komma att förordna i samband med omorganisation av rådhusrätten i Söderköping. Med hänsyn till nämnda villkor kan statskontoret svårligen finna, att någon skyldighet beträffande avlöning åt råd-

männen och extra rådmannen kommer att åligga staden vid rådhusrättens upphörande. På grund härav torde därvid icke heller någon förpliktelse i nämnt hänseende uppkomma för statsverket.

Samma skäl som jag funnit motivera förenande av staden Skanör med Falsterbo med angränsande domsaga föreligga beträffande staden Söderköping. Jag ämnar alltså föreslå Kungl. Maj:t att utfärda förordnande om rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga. Även denna indelningsändring synes böra träda i kraft den 1 januari 1947. Departements-
chefen.

Förutsättning för meddelande av dylikt förordnande är, såsom jag förut under 1:o anført, att statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande innehavare av befattning, som vid rådhusrättens upphörande kommer att indragas. I avseende å omfattningen av denna statsverkets skyldighet råda i förevarande fall delade meningar. Utredningsmannen, länsstyrelsen och hovrätten hava uttalat, att statsverket bör övertaga stadens skyldigheter gentemot såväl borgmästaren som rådmännen, under det att statskontoret icke funnit någon förpliktelse kunna uppkomma för statsverket i fråga om rådmännen. Statskontoret grundar sin ståndpunkt på uppfattningen att någon motsvarande förpliktelse icke kan åvila staden vid rådhusrättens upphörande, enär för rådmännen stadgats villkor att underkasta sig vad Kungl. Maj:t kunde komma att framdeles förordna i samband med rådhusrättens omorganisation. För egen del ansluter jag mig till den ståndpunkt, som intagits av, bland andra, hovrätten. Det förbehåll, som stadsfullmäktige vid valen stadgat för rådmännen och på vilket statskontoret grundat sin mening, torde icke böra tillmätas avgörande betydelse i nu förevarande sammanhang, enär förbehållets omfattning tager sikte på det fall att rådhusrätten omorganiseras, icke att den upphör. Enligt min mening tala jämväl starka billighetsskäl för att också rådmännen tillerkännas ersättning för mistade löneförmåner.

Vad beträffar ersättningsbeloppens storlek har jag intet att erinra emot statskontorets förslag i fråga om borgmästaren Öster. Rådmännen torde böra tillerkännas årlig ersättning, envar av Janson och Andersson med 450 kronor samt Bokblad med 150 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att till borgmästaren i Söderköping Anders Emanuel Öster samt rådmännen i samma stad Karl Johan Emil Janson, Sven Gerold Andersson och Ernst Bernhard Bokblad må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten utbetalas årlig ersättning, till Öster — in till den tidpunkt då han uppnår 70 års ålder — med 8 990 kronor jämte dyrtids- och kristillägg å ett belopp av 9 060 kronor enligt de för befattningshavare i statens tjänst stad-

gade grunder, till envar av Janson och Andersson under deras återstående livstid med 450 kronor samt till Bokblad under hans återstående livstid med 150 kronor, med iakttagande av att å rådmännens förmåner dyrtidstillägg icke skall utgå samt att, därest Öster skulle övergå till ordinarie befattning i statens tjänst eller utses till kommunalborgmästare i Söderköping eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat, han ej vidare skall vara i åtnjutande av berörda gottgörelse;

dels ock att från och med dagen för landsrättsförläggningens ikraftträdande må till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa från allmänna indragningsstaten för Öster årligen, intill dess han uppnår 70 års ålder eller skyldighet att erlägga pensionsavgift för honom eljest bortfaller, erläggas dylik avgift med 2 364 kronor 44 öre.

3:o.

Genom beslut den 20 oktober 1944 förordnade Kungl. Maj:t, med stöd av 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, att rådhusrätten i *Hjo* skulle upphöra från och med den 1 januari 1945 och staden från och med sistnämnda dag i judiciellt avseende förenas med Skövde domsaga samt Gudhems och Kåkindes tingslag. Beslutet hade föregåtts av vederbörlig genom länsstyrelsen i Skaraborgs län verkställd utredning i ärendet. Samtidigt bestämde Kungl. Maj:t, bland annat, att till dåvarande rådmannen i staden Axel Laurentius Andersson, som är född år 1869, skulle från och med den 1 januari 1945 under hans återstående livstid av statsmedel utbetalas en årlig gottgörelse av 412 kronor, därå rörligt tillägg enligt för statliga befattningshavare gällande grunder men icke kristillägg skulle utgå.

Efter vederbörlig utredning genom försorg av länsstyrelsen i Södermanlands län förordnade Kungl. Maj:t vidare genom beslut den 1 juni 1945, med stöd av omförmälda lagrum, att rådhusrätten i *Torshälla* skulle upphöra från och med den 1 januari 1946 och staden från och med sistnämnda dag i judiciellt avseende förenas med Livgedingets domsaga och Rekarne tingslag. Samtidigt bestämde Kungl. Maj:t, bland annat, att till dåvarande rådmannen i Torshälla Adolf Fredrik Grönberg, som är född år 1871, skulle från och med den 1 januari 1946 under hans återstående livstid av statsmedel utbetalas en årlig gottgörelse av 225 kronor, därå dyrtidstillägg ej skulle utgå.

Nämnda ersättningsbelopp — som utgjorde vederlag till Andersson och Grönberg för mistade löneförmåner från *Hjo* respektive *Torshälla* med anledning av rådmans tjänsternas indragning vid rådhusrätternas upphörande — skulle tills vidare kvartalsvis i efterskott bestridas från det under riksstatens andra huvudtitel uppförda anslaget till extra utgifter. Rätteligen borde beloppen ha utanordnats från allmänna indragningsstaten. Härtill hade emel-

lertid erfordrats riksdagens medgivande. Med hänsyn till tidpunkterna för utredningarnas färdigställande ansågs emellertid proposition till riksdagen härom i intetdera fallet böra avlåtas. Å andra sidan ansågs synnerligen angeläget, att beslut snarast åvägabragtes rörande ifrågavarande indelningsändringar, så att desamma kunde träda i kraft redan med ingången av år 1945 beträffande Hjo och år 1946 i fråga om Torshälla. Med hänsyn härtill beslöt Kungl. Maj:t anvisa förenämnda tämligen obetydliga ersättningsbelopp från anslaget till extra utgifter för att sedermera i händelse av behov hos riksdagen anmäla desamma till överförande å allmänna indragningsstaten.

Jag får nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att den f. d. rådmannen i Hjo Axel Laurentius Andersson genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 oktober 1944 tillerkända årliga gottgörelsen av 412 kronor jämte rörligt tillägg därå enligt för statliga befattningshavare gällande grunder skall, räknat från och med den 1 oktober 1946, utgå från allmänna indragningsstaten,

dels ock den f. d. rådmannen i Torshälla Adolf Fredrik Grönberg genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 juni 1945 tillerkända årliga gottgörelsen av 225 kronor skall, räknat från och med den 1 oktober 1946, utgå från allmänna indragningsstaten.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—3:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bertil Crona.
